

Natalia Łukasiewicz

Turystyka w niepewnych czasach. Relacja z wyjazdu do Kairu w dniach 23 marca – 5 kwietnia 2014 roku

W dniach 23 marca do 5 kwietnia 2014 roku przeprowadzono badania terenowe w Kairze mające na celu sprawdzenie dostępności wybranych watorów i zasobów turystycznych. Pierwotnie badania miały obejmować szerszy obszar Egiptu, m.in. drugie największe miasto – Aleksandrię. Jednak ze względu na niestabilną sytuację polityczną bądź możliwość zamachu ograniczono się do zbadania sytuacji turystów zagranicznych w stolicy.

Tabela 1

Przyjazdy do Egiptu (tys.)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ŚWIAT	10 610	12 296	11 914	14 700	9 800	11 500	9 500
POLSKA				594	455	463	378

Źródło: Ministerstwo Turystyki Egiptu.

Dane zamieszczone w Tabeli 1 obrazują dynamicznie zmieniającą się sytuację turystyki egipskiej, która jest odzwierciedleniem politycznych zawirowań w tym kraju. Rok 2010, kiedy to odnotowano rekordową liczbę turystów, zapowiadał dobre czasy dla prawie 4 milionów Egipcjan pracujących w sektorze turystycznym, którzy z nadzieją patrzyli w przyszłość. Nic nie wskazywało na to, że już niebawem sytuacja ulegnie drastycznej zmianie. W styczniu 2011 roku rozpoczęły się tam działania związane z tzw. Arabską Wiosną, w wyniku których odsunięto od władzy rządzącego od 1981 roku prezydenta Hosniego Mubaraka. Od tamtej pory sytuacja polityczna w Egipcie jest wyjątkowo niestabilna, władza przechodzi z rąk do rąk. Po krótkim okre-

się rządów Bractwa Muzułmańskiego pod przewodnictwem Muhammada Mursiego kraj znowu stanął przed koniecznością wyboru przywódcy. Pierwszy termin wyborów zapowiedziano na połowę kwietnia 2014 roku, a więc niedługo po zakończeniu badań terenowych w Kairze. Ostatecznie wybory odbyły się w dniach 26–28 maja. W rezultacie, przewagą 95% głosów, wygrał Abdel al-Fattah as-Sisi – generał egipskiego wojska, który zrezygnował ze stopni wojskowych na rzecz prezydentury¹.

Podczas wywiadów przeprowadzonych z mieszkańcami Kairu na temat zbliżających się wyborów, wszyscy pytani opowiedzieli się właśnie za As-Sisim, podkreślając jego przywódcze zdolności z nadzieją patrzyli w przyszłość. Zaobserwowano, że niestabilność polityczna w dużym stopniu wpływa na turystykę: zamykane są nadmorskie kurorty, biura podróży nie organizują wycieczek fakultatywnych, a władze w wielu krajach odradzają swoim obywatelom wybór Egiptu jako miejsca wypoczynku.

Również polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych „kategorycznie odradza wszelkie wyjazdy na Półwysep Synaj, w tym do ośrodków wypoczynkowych w Sharm-el Sheikh, Tabie, Nuwejbie i Dahab”, a także przestrzega przed wyjazdami do większych miast Egiptu, jak i do samej stolicy². Turyści i biura podróży zdają się respektować te ostrzeżenia, Kair obecnie nie jest popularnym miejscem wycieczek. Nawet rejsy organizowane przez Polskie Linie Lotnicze LOT zostały zawieszane do odwołania. Podczas prowadzenia badań w Kairze zaobserwowano niewiele zorganizowanych wycieczek zagranicznych.

Kair, stolica Egiptu, zajmuje obszar 453 km², skupia około 10 mln ludności³, jest równocześnie największym miastem w kraju i na Bliskim Wschodzie, a ponadto drugim co do wielkości na kontynencie afrykańskim. Długa historia egipskiej cywilizacji doskonale widoczna jest w krajobrazie Kairu. W czasach starożytnych na tych terenach istniała rzymska osada Babilon. Największy wpływ na wygląd dzisiejszego Kairu mieli jednak muzułmanie, którzy w 642 roku założyli obóz wojskowy Al-Fustat, czym przygotowali miejsce dla stolicy Egiptu – Al-Kahira (*zwycięskie miasto*) powstałej za cza-

¹ H. Haddon, R. Ali, S. Shukrallah, A. Al-Tawy, M. Barsoum, K. Dean, H. Ahmed, S. Shokry, *Egypt's preliminary 2014 presidential election results*, <http://english.ahram.org.eg/News/102437.aspx>, data odczytu 29 maja 2014.

² Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Egipt – aktualizacja ostrzeżenia dla podróżujących*, http://www.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/ostrezenia/egipt_aktualizacja_ostrezenia_dla_podrozujacych_8, data odczytu 10 czerwca 2014.

³ Central Agency for Public Mobilization and Statistics, <http://www.capmas.gov.eg/?lang=2>, data odczytu 9 czerwca 2014.

sów panowania dynastii Fatymidów z Maghrebu w 969 roku. Kair stał się ośrodkiem kulturalnym nie tylko Egiptu, ale całego świata muzułmańskiego, przewyższając znaczeniem Medynę czy Damaszek. W stolicy znajduje się większość egipskich zabytków sztuki islamu – nie bez powodu Kair nazywany jest „miastem tysiąca minaretów”⁴.

Badania terenowe, których dotyczy niniejsze opracowanie zostały poprzedzone inwentaryzacją zabytków znajdujących się w stolicy Egiptu na podstawie dostępnej literatury, przewodników turystycznych oraz stron internetowych. Wyniki tych prac zostały przedstawione w załączniku z podziałem na zgeneralizowane okresy historyczne. Następnie, spośród zebranych zasobów wybrano miejsca najpopularniejsze wśród turystów i biur podróży. Były to: Muzeum Egipskie, piramidy w Gizie, wybrzeże Nilu (w pobliżu centrum), Cytadela, plac Tahrir oraz bazar Khan al-Khalili. Badaniami objęto również miejsca potencjalnie atrakcyjne dla turystów – Muzeum Sztuki Islamu, dzielnicę Kair Islamski, Muzeum Koptyjskie i dzielnicę koptyjską, Operę Kairską, miejski park Al-Azhar, Gezira Sport Club, galerie sztuki w dzielnicy Zamalek oraz Grand Egyptian Museum. Niektóre z wymienionych w części inwentaryzacyjnej zasobów były niedostępne z powodu niestabilnej sytuacji panującej w mieście, zamachów bombowych, protestów itp., dlatego nie zostały uwzględnione w planie badań terenowych. Bezpieczeństwo miało zapewniać wojsko, jak również policja turystyczna obecna niemal w każdym z omawianych miejsc. Przed wejściem do muzeów, parków czy instytucji zarówno turyści, jak i miejscowi poddawani są kontroli osobistej.

Pierwszym z badanych miejsc było Muzeum Egipskie, gdzie podczas całego dnia znalazły się dwie zagraniczne wycieczki zorganizowane, które przybyły pod gmach w policyjnym konwoju i od razu po zwiedzaniu udały się na lotnisko rezygnując także z tradycyjnych zakupów w sklepikach na placu Tahrir. Wejście do muzeum jest obstawione przez kordon wojska, podczas dwutygodniowego pobytu w Kairze muzeum było dwukrotnie nieczynne z powodu zagrożenia zamachem bombowym. Na placu Tahrir, który stał się niejako centrum egipskiej tzw. Arabskiej Wiosny, podjęto dodatkowe środki ostrożności, wystawiając do ochrony oddziały wojskowe. Widoczne na fotografii nr 1 prace budowlane na placu to wynik projektu powiększenia Muzeum Egipskiego, którego liczne zbiory wymagają dodatkowej przestrzeni.

Kolejnym miejscem szczególnie popularnym wśród turystów, symbolem turystyki w Egipcie są piramidy w Gizie. Załączona fotografia nr 2 prezentuje

⁴ A. Raymond, *Kair*, Warszawa 2005, s. 19.

widok raczej niespotykany jeszcze przed wybuchem tzw. Arabskiej Wiosny, kiedy parkingi były zapelnione autokarami, a sprzedawcy pamiątek cieszyli się z dużych zysków. W tamtych czasach dużą trudność stanowiło sfotografowanie piramid czy Sfinksa bez uchwycenia całych grup turystów. Obecnie sytuacja stała się wręcz niebezpieczna dla turysty indywidualnego, który nie może liczyć nawet na pomoc policji turystycznej. Stoiska z pamiątkami świecą pustkami, a jedyni turyści to miejscowe wycieczki szkolne. Zaobserwowano sześćoosobową grupę amerykańskich turystów oraz nieco liczniejszą grupę Rosjan. Biura podróży w ramach wycieczek fakultatywnych do Kairu organizowały także krótkie rejsy felukami po Nilu, jednak podczas przeprowadzania badań jedynymi klientami właścicieli łodzi byli Egipcjanie celebrujący w ten sposób świąteczny dzień.

Drugim po piramidach turystycznym symbolem Kairu jest niewątpliwie Cytadela, na podstawie wywiadu z miejscowym sklepikarzem okazało się, że od 2011 roku brakuje turystów zagranicznych, wielu ludzi żyjących niegdyś ze sprzedawania pamiątek zostało bez źródła utrzymania. Jedynymi zagranicznymi turystami spotkanymi podczas badań w Cytadeli była trzyosobowa grupa studentów z Niemiec.

Niegdyś żadna wycieczka fakultatywna do Kairu nie mogła obyć się bez czasu wolnego na bazarze Khan al-Khalili, jednak teraz właściciele sklepów i pracowni narzekają na brak turystów. Rzeczywiście, działa niewielka część z dawniej istniejącego bazaru, wiele sklepów jest zamkniętych, czekając na lepsze czasy. Bazar i okoliczne zabytki zostały objęte projektem rewitalizacji, mają zatem ogromny potencjał turystyczny, ale obecnie korzystają z niego jedynie miejscowi.

Podczas badań terenowych zbadano też dostępność zasobów turystycznych, obiektów dotąd niewykorzystywanych przez biura podróży. Przykładem może być Muzeum Sztuki Islamu (fot. nr 3), które obecnie jest niedostępne dla zwiedzających. W styczniu 2014 roku jego fasada została zniszczona w wyniku zamachu bombowego na pobliski posterunek policji. Na szczęście, pomimo ogólnego nieporządku, ekspozyty nie ucierpiały. Podobnie niedoceniane przez turystów jest Muzeum Koptyjskie. Wycieczkom docierającym do Starego Kairu proponuje się jedynie spacer po urokliwych, wąskich uliczkach i zwiedzanie świątyń, natomiast zwiedzanie muzeum wydaje się być zbyt czasochłonne. Wszystkie obiekty w dzielnicy koptyjskiej zostały poddane renowacji, prace trwały również w trakcie prowadzenia badań. Muzeum zyskało nowe powierzchnie wystawowe, które pozwoliły розміścić ekspozyty w bar-

dziej atrakcyjny dla turysty sposób. Dokładne i czytelne opisy zbiorów (w przeciwieństwie do sytuacji w Muzeum Egipskim) umożliwiają ich poznanie również turystom indywidualnym, bez konieczności wynajmowania przewodnika.

Kolejnym mało znanym zasobem turystycznym Kairu jest kompleks opery, na terenie którego oprócz gmachu, w którym odbywają się koncerty, znajdują się muzea Cywilizacji i Sztuki Współczesnej, szkoła muzyczna, tereny zieleni, kawiarnie. Warto odwiedzić to miejsce choćby ze względu na spokojną atmosferę, aby odpocząć od miejskiego zgiełku, posłuchać występów początkujących artystów, ćwiczących na zajęcia.

Miejszem o ogromnym potencjale turystycznym jest miejski park Al-Azhar, znajdujący się nieopodal kairskiej Cytadeli. Został zaprojektowany na potrzeby Programu Wspierania Historycznych Miast – organizacji, której założycielem jest Aga Khan IV, którego przodkowie wywodzą się z dynastii Fatymidów, założycieli miasta Al-Kahira (Aga Khan Trust for Culture 2014). W wyniku prac projektowych na terenie, na którym miał znajdować się park odkryto fragmenty muru warownego z XII wieku, czyli z czasów panowania dynastii Ajjubidów (fot. nr 4). Zielone wzgórza stanowią doskonały punkt widokowy na Cytadelę i cały Kair. Na terenie parku znajdują się liczne restauracje i amfiteatr, a kairczycy szczególnie licznie przybywają tu w dni wolne od pracy.

Wiele potencjalnych zasobów turystycznych znajduje się na wyspie Ghezira (dzielnica Zamalek), oprócz wspomnianego kompleksu Opery Kairskiej warto wymienić Ghezira Sport Club. Przyjezdni oraz miejscowi obywatele za niewielką opłatą mogą korzystać z infrastruktury klubu, na którą składają się basen, korty tenisowe, sale gimnastyczne, boiska piłkarskie, trasy joggingowe, tor z przeszkodami do jazdy konnej. W wydzielonej części znajdują się restauracje i pola golfowe, dostępne jedynie dla członków klubu oraz obcokrajowców, którzy za wstęp muszą zapłacić aż 100 funtów egipskich.

Do zasobów sztuki współczesnej należy Wieża Kairska, zamknięta z powodu prac remontowych, a także liczne galerie sztuki, gdzie współcześni artyści wystawiają swoje prace, licząc na zainteresowanie zagranicznych turystów. Przykładem takiej galerii w dzielnicy Zamalek jest Picasso Art Gallery. W trakcie pobytu prezentowana była tam dosyć kontrowersyjna wystawa egipskiego malarza Helmiego El Toniego (ur. 1950) pod tytułem *Women from Egypt*. Ostatnim z wymienionych zasobów jest Grand Egyptian Museum, projekt znajduje się w niezbyt zaawansowanej fazie budowy, nic nie zapowiada, że prace zostaną zakończone w planowanym terminie (2015 rok). Muzeum ma znajdować się w pobliżu piramid w Gizie. Określane jest jako po-

tencjalnie największe muzeum archeologiczne na świecie, gdyż na ekspozycję mają składać się zabytki sztuki starożytnej. Rzeczywiście, teren budowy obejmuje aż 50 hektarów, gdzie oprócz muzeum ma powstać cała infrastruktura turystyczna, od restauracji po tereny zieleni. Przebieg prac oraz sam projekt można śledzić na stronie internetowej muzeum (<http://www.gem.gov.eg/>).

Podczas badań terenowych w Kairze nie zaobserwowano wielu turystów. Większość z tych, którzy decydują się na przyjazd, wybiera zamknięte kurorty nad Morzem Czerwonym. Biura podróży dostosowały swoje oferty do szczególnej sytuacji politycznej, omijając niebezpieczne miejsca, a także rezygnując z organizacji wycieczek fakultatywnych. Mimo zapewnień Ministerstwa Turystyki w Egipcie dotyczących bezpieczeństwa i licznych akcji promocyjnych mających przekonać turystów do powrotu do Egiptu, proces ten jest bardzo powolny.

Jeśli chodzi o wskazówki dla podróżnych, którzy zdecydują się na wizytę w Kairze, przede wszystkim zaleca się kontakt z Ambasadą RP w celu poinformowania o pobycie. W kwestii zakwaterowania najlepszym rozwiązaniem jest znalezienie noclegu w hotelach, pensjonatach w centrum, w dzielnicach takich jak Zamalek, gdzie mieszka wielu cudzoziemców. Najbezpieczniejszym środkiem transportu w mieście zdają się taksówki. Nie należy korzystać z komunikacji miejskiej, busów czy nawet metra. Kierowcy taksówek z reguły znają miasto i, co najważniejsze, są dobrze poinformowani o tym, co dzieje się w poszczególnych częściach miasta. Ważne jest również, aby w miarę możliwości samemu śledzić sytuację w mieście za pośrednictwem stron internetowych czy anglojęzycznej prasy. Bezpieczną alternatywą zwiedzania jest wybór miejsc opisanych jako zasoby turystyczne, a więc tych mniej popularnych, ale o dużym potencjale. Przykładem może być park Al-Azhar czy kompleks Opery Kairskiej, odwiedzanych częściej przez miejscowych, gdzie nikt nie spodziewa się większej ilości turystów, szczególnie zagranicznych.

Zwiedzając kairskie zabytki, trzeba uważać na kieszonkowców jak w każdym popularnym wśród turystów miejscu. Jednak ze względu na mniejszą liczbę turystów istnieje znaczne ryzyko kradzieży, napadu czy wręcz próby porwania. Przede wszystkim należy kierować się zdrowym rozsądkiem, trzymać się z daleka od większych zgromadzeń, które niepostrzeżenie mogą przekształcić w grupy protestacyjne, co z kolei zwykle kończy się interwencją wojskową. Znalezienie się w nieodpowiednim miejscu i czasie jest jednym z realnych zagrożeń dla zdrowia czy życia w tych niepewnych czasach. Trzeba mieć również świadomość, że znajdujemy się w kraju o odmiennej kultu-

rze, gdzie niektóre zwyczaje mogą dziwić, a nawet szokować turystów. Mimo otwartości, z jaką mieszkańcy Egiptu traktują przyjezdnych, należy przed wyjazdem zapoznać się z panującymi tu normami i zwyczajami, których respektowanie znacznie ułatwi poruszanie się po tym kraju.

ZAŁĄCZNIKI

Wykaz głównych turystycznych zasobów Kairu

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Muzeum Egipskie	sztuka starożytna	muzeum	1898 r.	Założone przez francuskiego egiptologa Auguste'a Mariette'a. Ekspozycja obejmuje około 136 tys. eksponatów (z czego 40 tys. zgromadzono w magazynach) sztuki starożytnej ułożonych chronologicznie. Największą atrakcją są artefakty z grobowca Tutanchamona, w tym słynna maska grobowa, inne miejsca warte odwiedzenia to Sala Mumii czy galeria portretów fajumskich.
Piramidy w Gizie	sztuka starożytna	sztuka sepulkralna	IV dyn. (od 2573 r. p.n.e.)	W skład kompleksu wchodzi: piramida Cheopsa, piramidy królowych, Muzeum Łodzi Słonecznej, piramida Chefrena, Sfinks, piramida Mykerinosa.
Piramidy w Abusirze	sztuka starożytna	sztuka sepulkralna	V dyn. (od 2500 r. p.n.e.)	Na terenie kompleksu znajdują się cztery piramidy faraonów z V dynastii i liczne mastaby, gdzie pochowana jest rodzina władców i urzędnicy.
Świątynie solarne w Abu Dżirab	sztuka starożytna	sztuka sepulkralna	V dyn. (od 2500 r. p.n.e.)	Dwie świątynie ku czci boga-słońca Ra.
Północna Sakkara	sztuka starożytna	sztuka sepulkralna	XXVII w. p.n.e.	W północnej części największe atrakcje to: grobowy zespół Dżosera (z piramidą schodkową), Serapejon, mastaby kapłanów i urzędników, ruiny klasztoru św. Jeremiaśza, piramidy Userkafa i Tetiego.
Memfis	sztuka starożytna	sztuka sepulkralna	3100 r. p.n.e.	Ruiny stolicy starożytnego Egiptu.
Południowa Sakkara	sztuka starożytna	sztuka sepulkralna	VI dyn. (od 2336r. p.n.e.)	Piramidy: Pepiego I, Pepiego II, Nemtiemsafa, Dżed-kare, Mastabat al-Faraun.

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Dahshur	sztuka starożytna	sztuka sepulkralna	Stare i Średnie Państwo	Piramidy: Amenemhata, zwana Czarną, dwie Snofru (IV dyn.) zwane Czerwoną i Złamaną.
Stara Dzielnica	sztuka koptyjska	dzielnica	–	Dzielnica z zabytkami architektury koptyjskiej, objęta programem rewaloryzacyjnym.
Muzeum Koptyjskie	sztuka koptyjska	muzeum	zał. 1908 r.	W muzeum znajdują się zbiory sztuki koptyjskiej od 300 r. n.e., ułożone chronologicznie, z Kairu i z innych egipskich monasterów będących przedmiotem badań archeologicznych.
Kościół Zawieszony	sztuka koptyjska	architektura sakralna	IV w.	Znajdują się tu cenne obiekty, jak mównica i ikonostasy z XIII w.
Klasztor św. Jerzego	sztuka koptyjska	architektura sakralna	–	Siedziba Prawosławnego Patriarchatu Aleksandrii.
Kościół św. Jerzego	sztuka koptyjska	architektura sakralna	1904 r.	Powstał w miejscu kościoła z X w., który spłonął na początku XX w.
Kościół św. Jerzego	sztuka koptyjska	architektura sakralna	681 r.	
Kościół Najświętszej Dziewicy	sztuka koptyjska	architektura sakralna	XVIII w. data przebudowy	W kościele znajdują się ikony z końca XVIII w., których autorem jest Jan Armeńczyk.
Kościół św. Sergiusza	sztuka koptyjska	architektura sakralna	V w.	Zbudowana na planie bazyliki. Zachowane fragmenty mozaik i fresków z XIII w. W podziemnych krypcach znajdują się kaplica upamiętniająca pobyt Świętej Rodziny.
Kościół św. Barbary	sztuka koptyjska	architektura sakralna	XI w.	Wyróżnia się drewnianym dachem i wystrojem wnętrza nawiązującym styl fatymidski w sztuce islamskiej.
Synagoga Ben Ezry	sztuka koptyjska	architektura sakralna	–	Na planie bazyliki, świątynia została odsprzedana ludności żydowskiej w X w., odrestaurowana w XII w. przez rabina Jerolimowy, w synagodze odnaleziono zbiór średniowiecznych manuskryptów oraz Torę datowaną na VI w. Według podań biblijnych to tu córka faraona miała odnaleźć Mojżesza.

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Deir Abu'l-Sayfayn	sztuka koptyjska	architektura sakralna	–	Kompleks świątyni, na który składają się: kościół i klasztor św. Merkuriusza (powstał przed X w.), Górny Kościół, Mały Kościół, kościół św. Szenute, kościół Najświętszej Marii Panny, cmentarze maronicki, protestancki i wojenny.
Klasztor św. Menasa	sztuka koptyjska	architektura sakralna	–	W pobliżu zlokalizowany kompleks cmentarzy koptyjskich.
Midan al-Hussein	sztuka islamu	plac miejski	–	Meczet Saijidna Husajna, gdzie przechowywana jest relikwia: głowa Al-Husajna, prawnuka proroka Mahometa.
Bazary Khan al-Khalili	sztuka islamu	architektura świecka	1382 r.	Pod koniec XIV w. założono tu karawanseraj. Obecnie znajdują się tu sklepy i warsztaty złotników, jubilerów, antykwariatusy, bazarzy z przyprawami i perfumami.
Meczet Al-Azhar	sztuka islamu	architektura sakralna	970 r.	Przy meczecie swoją siedzibę ma uznawany za najstarszy na świecie uniwersytet, gdzie studenci z całego świata muzułmańskiego uczą się zasad islamu.
Sharia al-Muizz	sztuka islamu	ulica	XIII w.	Wzdłuż ulicy znajduje się bazar oraz Madrasa i Mauzoleum sultana Ajjuba (ostatniego z dynastii Ajjubidów).
Kompleks Kalawun-Nasir-Barkuk	sztuka islamu	architektura sakralna	XIII w.	Zespół budynków, których fundację przypisuje się kolejnym sułtanom: Kalawunowi, Al-Nasirowi i Barkukowi, obejmuje szpital, mauzolea, madrasy, meczet i chanakę (klasztor męski).
Pałac Uthmana Katkhudy i Qasr Beshrak	sztuka islamu	architektura świecka	1350 r.	Pałace, których architektura i wyposażenie wnętrza odzwierciedlają założenia sztuki islamu. Obecnie niedostępne dla zwiedzających z powodu przedłużających się prac renowacyjnych.
Sabil-kuttab Abd al-Rahmana Katkhudy	sztuka islamu	architektura świecka	XVIII w.	Charakterystyczny jedyny dla sztuki islamu w Kairze architektoniczny zespół złożony z fontanny publicznej (sabil) ze szkołą podstawową (kuttab). Tradycja tych charytatywnych fundacji wywodzi się ze sztuki osmańskiej.
Meczet Al-Aqmar	sztuka islamu	architektura sakralna	1121–1125 r.	Ufundowany przez kalifa z dynastii Fatymidów.

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Beit: al-Sihaymi, Kharazati, Gaafar	sztuka islamu	architektura świecka	XVIII/ XIX w.	Domy będące przykładem budownictwa typowego dla sztuki islamskiej: z dziedzińcem usytuowanym pośrodku założenia, loggią, fontanną i wydzieloną częścią dla kobiet (haramlik).
Meczet Sulejmana al-Silahdara	sztuka islamu	architektura sakralna	1839 r.	Architektura meczetu reprezentuje styl osmański z wpływami europejskich stylów (baroku i rokoko).
Meczet Al-Hakima	sztuka islamu	architektura sakralna	XI w.	Wybudowany na cześć okrytego złą sławą kalifa synnącego z bardzo ortodoksyjnych poglądów. W latach 80. XX w. zaniedbany meczet przejęła szyicka sekta Ismaila z Indii.
Bramy Północne	sztuka islamu	architektura świecka	XI w.	Dwie bramy: Bab al-Nasr i Bab al-Futuh, do których budowy zostały użyte elementy starożytnych budowli z Memfis.
Sharia Gamaliya	sztuka islamu	ulica	-	Wzdłuż ulicy znajdują się zabytki architektury islamskiej: karawanseraj Kajt Beja z XV w., chanaka Bejbarsa al-Gashankira z 1310 r., XVIII-wieczny Pałac Musafirkhana.
Wikala, meczet-madrasa i mauzoleum Al-Ghurięgo	sztuka islamu	architektura sakralna	początek XVI w.	Kompleks ufundowany przez sultana z dynastii Mameluków.
Meczet Fakahani	sztuka islamu	architektura sakralna	1735 r.	Pierwszy meczet został wybudowany w XII w., z tego okresu zachowały się jedynie zabytkowe drzwi.
Pałac Dżamala al-Dina al-Dahabiego	sztuka islamu	architektura świecka	XVII w.	Pałac należał do bogatego handlarza złotem.
Sabil-kuttab Tusuna Paszy	sztuka islamu	architektura świecka	1820 r.	
Hamman Al-Sukariya	sztuka islamu	architektura świecka	XVIII w.	Tradycyjna łaźnia miejska.
Meczet Al-Muajjada	sztuka islamu	architektura sakralna	XIV w.	
Hamman Al-Muajjad	sztuka islamu	architektura świecka	XIV w.	

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Bab Zuwayla	sztuka islamu	architektura świecka	koniec XI w.	Jedna z bram miejskich, wybudowana za czasów panowania dynastii Fatymidów. W okolicy znajduje się sabit-kurtab Nafisa al-Bajda z XVIII w.
Muzeum Sztuki Islamskiej	sztuka islamu	muzeum	1902 r.	W zbiorach muzeum znajdują się elementy wyposażenia nieistniejących już meczetów i pałaców zebranych i poukładanych według okresów panowania poszczególnych dynastii. Zniszczona fasada w wyniku wybuchu bomby w styczniu 2014 r., obecnie muzeum niedostępne dla zwiedzających.
Meczet Salīha Tala'ia	sztuka islamu	architektura sakralna	1408 r.	Najmłodszy meczet fatymidzki.
Bazar Wyrówców Namiotów	sztuka islamu	inne	1650 r.	Kryty bazar, gdzie można kupić materiały, aplikacje oraz wyroby skórzane.
Zawja Faraga ibn Baruka	sztuka islamu	architektura sakralna	–	Budynek jest siedzibą sufi.
Meczet Kajmas al-Ishakiego	sztuka islamu	architektura sakralna	koniec XV w.	
Meczet Al-Silahdara	sztuka islamu	architektura sakralna	–	Meczet z okresu panowania Mameluków.
Meczet Al-Maridaniego	sztuka islamu	architektura sakralna	1340 r.	Przykład sztuki mameelukiej.
Madrasa Sha'bana	sztuka islamu	architektura sakralna	1368–1369 r.	
Pałac Beit al-Razzaz	sztuka islamu	architektura świecka	XV w.	
Błękitny Meczet	sztuka islamu	architektura sakralna	1347 r.	Zwany meczetem Aksunkura, odnowiony w XVII w.
Hamman Bashtak	sztuka islamu	architektura świecka	–	Łazienka wybudowana za czasów panowania dynastii Mameluków.

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Cytadela	sztuka islamu	architektura sakralna	1176–1183 r.	Wybudowana w czasach dynastii Ajjubidów. Najważniejsze obiekty to: meczet sułtana Al-Nasira z pocz. XIV w., meczet Sulejmana Paszy z XVI w., ruiny Qasr al-Ablaq (pałacu sułtana Al-Nasira), muzea: Policji, Wojska, Ogrodów, Powozów, Rzeczy Przejętych oraz najbardziej charakterystyczny meczet Muhammad Alego (1824–1848) i pałac Al-Gawhara.
Midan Salah al-Din	sztuka islamu	plac miejski	-	Punkt widokowy na Cytadłę, meczet Hassana i Rifatego.
Meczet Sulatana Hassana	sztuka islamu	architektura sakralna	od 1356 r.	Wybudowany na planie krzyża zgodnie z założeniami sztuki mameluków, znajduje się tam mauzoleum sułtana Hassana.
Meczet Rifatego	sztuka islamu	architektura sakralna	1869–1912 r.	Reprezentuje styl neomamelucki, z grobowcami: szejka Ali al-Rifatego, królów Fauda i Faruka.
Sharia Saliba	sztuka islamu	ulica	XIX w.	Wzdłuż ulicy znajdują się zabytki architektury islamskiej, m.in. sabil-kutrab Kait Beja (obecnie Biblioteka Cywilizacji Islamu), chanaka szejka, sabil Umm Abbasa, Madrasa Sarghatmisha.
Meczet Ibn Tuluna	sztuka islamu	architektura sakralna	IX/X w.	Meczet powstał w okresie panowania Abbasydów, z charakterystycznym minaretem ze spiralną zewnętrznią klatką schodową.
Madrasa Kejt Beja	sztuka islamu	architektura sakralna	XV w.	
Saiyida Zeinab	sztuka islamu	dzielnica	-	W dzielnicy zlokalizowany jest meczet Saiyidi Zeinab, prawniczki proroka Mahometa, gdzie odbywają się obchody poświęconego jej imieniu mulidu, trwające 15 dni w siódmym miesiącu muzułmańskiego kalendarza.

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Miasto Umarłych	sztuka islamu	sztuka sepulkralna	-	Podzielone na Cmentarz Północny i Południowy. Na Cmentarzu Północnym można wyróżnić mauzoleum sultana Kajt Beja, mauzoleum sultana al-Aszrafa Barsbeja oraz kompleks sultana Barkuka. Na Cmentarzu Południowym znajdują się grobowce abbasydzkich kalifów, meczety Saiyidy Nafisy i Saiyida Aishy, mauzolea imama al-Szafiego (z 1211 r.) oraz grobowiec synów Mohammeda Alego.
Meczet Amra	sztuka islamu	architektura sakralna	od VI w.	Uważany za najstarszy, jednak był wielokrotnie przebudowywany.
Al-Fustat	sztuka islamu	dzielnica	-	Znajdowało się tu starożytne miasto oraz pierwsza stolica po ekspansji arabskiej. Dzielnica objęta programem odnowy i rewaloryzacji, w wyniku którego powstał park Fustat czy Suk al-Fustat.
Akwedukt	sztuka islamu	architektura świecka	pocz. XIV w.	Akwedukt zaopatrywał w wodę Cytadelę.
Miadan Tahrir	sztuka współczesna	plac miejski	1952 r.	Jedno ze sztandarowych miejsc w Kairze. Na placu najbardziej charakterystyczne budynki to: Nile Hilton, siedziba Ligi Państw Arabskich, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, meczet Omar Makram, Mugamma (Ministerstwa: Spraw Wewnętrznych, Zdrowia i Edukacji), filia Uniwersytetu Amerykańskiego w Kairze.
Miadan Opera	sztuka współczesna	plac miejski	XIX w.	W latach 60. XIX w. wybudowano tu gmach opery, gdzie 24 grudnia 1870 r. wystawiono słynną <i>Aidę</i> autorstwa Giuseppe Verdiego, uświetniającą otwarcie Kanalu Sueskiego.
Miadan Ataba	sztuka współczesna	plac miejski	XIX w.	Na placu znajduje się Muzeum Poczty, na uwagę zasługują architektura domów towarowych, reprezentująca styl <i>belle époque</i> .

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Ogrody Ezbekija	sztuka współczesna	park miejski	lata 70. XIX w.	W parku znajdują się Kairski Teatr Lalek oraz bazar.
Dworzec Ramzes	sztuka współczesna	architektura świecka	1892 r.	Dworzec wybudowany w 1856 r., obecną formę uzyskał pod koniec XIX w. Modernizowany kolejno w 1955 i 2001 r. Atrakcją jest Muzeum Kolei.
Garden City	sztuka współczesna	dzielnica	1906 r.	Dzielnica, w której swoje siedziby mają ambasady (m.in. USA i Wielkiej Brytanii) oraz organizacje międzynarodowe (m.in. UNESCO).
Pałac Abdin	sztuka współczesna	muzeum	lata 60. XIX w.	Pełni funkcję siedziby prezydenta Egiptu, wybudowany według europejskich wzorców. W wydzielonej części znajduje się muzeum pałacowe, gdzie w kolejnych galeriach eksponowana jest broń, medale, odznaczenia, upominki składane prezydentom, dokumenty historyczne oraz rzemiosło artystyczne.
Muzeum Gayer-Andersona	sztuka współczesna	muzeum	początek XX w.	Muzeum prezentujące rezydencję majora brytyjskiego, urządzoną w stylu orientalnym.
Park Al-Azhar	sztuka współczesna	park miejski	koniec XX w.	Park powstał dzięki fundacji Aga Khan (Aga Khan IV wywodzi się z dynastii fatymidów, która założyła Kair w X w.) oraz organizacji Project for Public Spaces. Powstał na wysypisku śmieci, na terenie którego odkryto fragment muru miejskiego z czasów ajubidzkich. Na terenie znajdują się liczne kawiarnie i restauracje, jezioro, a także teatr na powietrzu i punkt widokowy na miasto i Cytaadę.
Wyspa Roda	sztuka współczesna	architektura świecka	-	Głównymi atrakcjami na wyspie są: pałac Manial z 1903 r., meczet, Muzeum Łowiectwa, Muzeum Umm Kalthoum (piosenkarka egipska), pałac Monastirli oraz nilometr z IX w.
Wieża Kairska	sztuka współczesna	architektura świecka	1957–1962 r.	Wieża o wysokości 187 m jest najlepszym punktem widokowym na miasto. Na 14. piętrze mieści się restauracja, a nad nią kawiarnia. Niedostępna dla zwiedzających z powodu prac remontowych.

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Kompleks Opery Kairskiej	sztuka współczesna	architektura świecka	1988 r.	Przykład postmodernistycznej architektury ufundowana i zaprojektowana przez Japończyków. W skład kompleksu, oprócz gmachu opery, wchodzi muzea: Sztuki Współczesnej, Cywilizacji Egipskiej i rzeźbiarza Mukhtara.
Mhandiseen	sztuka współczesna	dzielnica	lata 60. XX w.	Nazwana dzielnicą inżynierów. Mieszczą się tu liczne centra handlowe, butiki, restauracje.
Aguzza	sztuka współczesna	dzielnica	–	Znajdują się tu Teatr Balloon, Cyrk Narodowy, Muzeum Rolnictwa i Muzeum Bawełny.
Dokki	sztuka współczesna	dzielnica	–	Charakterystycznymi punktami w dzielnicy są: posąg Renesansu Egiptu, autostwa Mukhatara, i wieże Cairo Sheraton. Spośród innych atrakcji wyróżnić można Muzeum Mahmuda Chalilego i Instytut Papirusu.
Giza	sztuka współczesna	dzielnica	–	W dzielnicy swoją siedzibę ma Uniwersytet Kairski, powołany do życia w 1908 r., znajdują się tu też: ogród zoologiczny i ogród Al-Urmanb.
Abbasiya	sztuka współczesna	dzielnica	–	Pałac Sakakini w stylu rokoka, meczet Bajbarsa Kuszniaka z XIII w., katedra koptyska pod wezwaniem św. Marka.
Meczety z grobowcem Gamala Abdela Nasera	sztuka współczesna	architektura sakralna	1969 r.	
Medinet Nasr	sztuka współczesna	dzielnica	lata 60./70. XX w.	Do dzielnicy przeniesiono wiele instytucji rządowych, najsłynniejsze zabytki to: Pomnik Zwycięstwa z grobowcem Sadata, panorama wojny Jom Kippur, wybudowana przez specjalistów z Korei Połudnocnej, oraz Stadion Kairski.

Nazwa	Zasoby (poziom I)	Zasoby (Poziom II)	Czas powstania	Uwagi
Heliopolis	sztuka współczesna	dzielnica	początek XX w.	Zaprojektowana na planie rozchodzących się promieni i kół dzielnica, w której znajdują się wille zamężnych mieszkańców miasta. Wśród atrakcji turystycznych wyróżnia się: bizantyjską bazylikę, Pałac Urbah, Pałac barona Empaina, kompleksy sportowe klubów Heliolido i Heliopolis czy park Merryland.
Al-Matarijja	sztuka współczesna	dzielnica	-	Dzielnica słynna z obelisku Sanusereta I z 1900 r. p.n.e., natomiast sykomora zwana Drzewem Marii upamiętnia postać Świętej Rodziny nicopodał znajduje się Zródło Słońca.
Heluan	sztuka współczesna	dzielnica	-	W dzielnicy można wyróżnić: Ogród Japoński, założony w XIX w., Muzeum Figur Woskowych, Basen Ain Helwan.
Az-Zamalik	sztuka współczesna/ islam	dzielnica	-	W dzielnicy zlokalizowane są siedziby zagranicznych firm i ambasady, hotele (np. Grand Marriott Hotel, klub sportowy Gezira, dawny stadion drużyny piłkarskiej Zamalik S.C., Muzeum Ceramiki Islamskiej, ogrody Gabalaya, zachowało się również 9 willi w stylu edwardiańskim.
Egipskie Muzeum Geologiczne	inne	muzeum	-	W skład ekspozycji wchodzi skamieliny, szkielety prehistorycznych zwierząt odnalezione w Egipcie, minerały, prehistoryczne narzędzia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie D. Richardson, D. Jacobs, L. Williams, E. Gregg, *Podróże z pasją. Egipt*, Warszawa 2009, s. 105–225; S. Chodasz, *Kair*, Warszawa 1987.

Fot. 1. Plac Tahrir, widok na Muzeum Egipskie (fot. Natalia Lukaszewicz)

Fot. 2. Piramidy w Gizie (fot. Natalia Łukasiewicz)

Fot. 3. Muzeum Sztuki Islamskiej (fot. Natalia Łukasiewicz)

Fot. 4. Park miejski Al-Azhar (fot. Natalia Łukasiewicz)